

A HÉTRŐL

Az emberek kétfélék. Vagy uzsorások vagy szeretnének uzsorások lenni. A pénz és áruuzsora csak két fajtája a nagy elterjedt uzsorának. Ezer fajtánál is többje van ám ennek. Az uzsorára a föld nevel bennünket. Csodálatos mégis, hogy az agráriusok lelke borzad meg legjobban az uzsorától. Uzsora pedig minden aránytalanság. Uzsorás az én lapom is, mely nem fizet annyit, hogy igényeim szerint éljek. Uzsorás a nagy közönség is azonban, mely csak alamizsnát nyújt az ő lelkiismeretének, a hírlapnak. Ám a nagyközönség nagyobb részét uzsora nyomorgatja. A kereskedő rettenetes áldozatok árán jut ma egy kicsi, szegény egzisztenciához is. A gazdaember sincs különben. Az államhivatalnok meg éppenséggel sincs. De nincs az ügyvédek, orvosok, iparosok, tanítók stb. stb. legnagyobb része. A legtöbben, kik élünk. A legnagyobb uzsorás hát az *élet*, mely rettenetes kamatokat szed azért a kevés gyönyörűségért, amit nyújt...

*

De az agráriusoknak máskülönben a leghétköznapiabb nézőpontból sincs igazuk. A legvadabb uzsoraüzleteket agráriusok csinálják. Nem hiában, hogy ők vannak legszorosabb viszonyban a földdel, e nagy uzsorással. Károlyi Sándor gróf üzletéről, melyet Budapesttel kötött a káposztásmegyeri földekre, ezúttal nem szólunk. De most olvasom egy falusi református tanító levelét. A falvak uzsorásai csak ritkán kazárok. Megzsírosodott parasztok, tekintetes földesurak a leggyakoribb uzsorások. Ezt láttam én is nem egy faluban. Sőt nemrégiben mutattam be egy újsághírben olyan uzsorát, melyben akaratlanul és tudatlanul a nagyváradi káptalan is részes. A káptalan kamattalan pénzeit ugyanis uzsorakamatra kölcsönzik ki egyik Szilágy vármegyei faluban e kamattalan pénzzel támogatott hívek. Ugyanebben a faluban ismerek tekintélyes dzsentriskedő földbirtokost, ki a pénz- és áru-uzsorát egyforma szakértelemmel folytatja. A kazár, kit olyan könnyű és szép minden baj okának megtenni, erre nem képes. Ismerek vidékeket, hol dölyfös urak tervszerű uzsorával tették tönkre azokat a merész kazárokat, akik azt hitték, hogy nekik is szabad a földből életrevalót kitérni. Így van ez, agrárius urak. Igyekeztem e pár sorból minden istentelen, kozmopolita és szocialista argumentumot kihagyni. Mert ha még többet kívánnak megtudni az uzsoráról a tisztelt klerikális és feudális urak, forduljanak a szociáldemokratákhoz. Azok majd megválaszolják, hogy mi légyen az uzsora s kik az uzsorások?

*

Rettenetes uzsora minálunk a politika. Összeőröl, kifoszt mindenkit, aki malmába kerül. A napokban egy függetlenségi honatyával találkoztam, aki régebből jó barátom, mikor még csak poéta s polgári állására lapot szerkesztő fiskális volt. Ma átkokat dörög a közös ügyre. Körutakon sujtásos hazafias beszédek mond a néphez. Megostromolja a delegációk zárt ülését. Egyszóval pusztítja nagy erejét olyan dolgokkal, amiket Szokoly Tamások, Lengyel Zoltánok s más hazafias urak meg tudnak csinálni. Ürességekben vész el, pedig tüzes, erős poétalelke van s komolyabb dolgokra termett.

De ezt már így csinálja nálunk a politika, mely a Széll Kálmánoknál sem haladja minálunk Magyarországon, nagyon kicsivel is túl a malomalatti nívót...

*

A színházi uzsorával végezni hasznos és szép dolog is lesz. A politika után a színház s vele a szoknyakultusz a legnagyobb uzsorás. Nem vagyunk mi éppenséggel ostoba morálprédikátorok. E sorok írója ditirambusokat zengett például Fedák Sáriról s Duse-t nem látta, de bizonyosra veszi, hogy ez az asszony is kiváltaná lelkéből az alattvalóság érzését. És bizonyos róla, hogy még nagyon sok színházi s más nő is tudná lelkesedésre gerjeszteni. De nálunk általában hiányzik minden ízlés, minden disztinkció, művészet és igazság a szoknyakultuszból. Nagyon sok úgynevezett intelligens ember olyanforma indulattal nézi például Márkus Emiliát mint esetleg egy fitos orrú csinos karhölgyikét szemlélgetne. Ez a szoknyakultusz. Higgyék el, hogy a félbarbár Bukarest erkölcstelensége csupán finomság és ötlet Budapestéhez s a többi apróbb magyar Budapestéhez képest.

Különben pedig elég is lesz a színházról s mindenféle egyéb uzsoráról. Az élet halni készül. Itt van tudniillik a nyár. A színház két hét múlva kaput zár s orfeum és uszoda veszi át a haldokló szezont. A politika is szünetelni fog... Szóval kevesebb lesz az élet s így kevesebb lesz az uzsora is...

Nagyvárad Napló 1902. június 1.

Dyb.

<http://mek.oszk.hu/00500/00583/html/>